

Stedelijke
Wmo-Adviesraad Amsterdam

Aan: Het College van Burgemeester en Wethouders van Amsterdam
T.a.v. Mevr. S. Kukenheim, wethouder Zorg
Postbus 202
1000 AE AMSTERDAM

Amsterdam, 28 november 2019

Geachte mevrouw Kukenheim,

Hierbij stuurt de Stedelijke Wmo-Adviesraad Amsterdam u een ongevraagd advies over mantelzorg. Dit advies is mede gebaseerd op suggesties van het Platform mantelzorg.

Mantelzorg is het fundament onder de sociale basis van de zorgzame samenleving, waarin mensen om elkaar geven, naar elkaar omkijken en voor elkaar zorgen. Eigenlijk is mantelzorg zo'n belangrijk onderdeel van de maatschappelijke ondersteuning dat het een vooraanstaande plaats verdient in het beleid van de gemeente Amsterdam. Uit onderzoek van het SCP blijkt namelijk dat mantelzorg, naast hulp bij het huishouden, zeer belangrijk is om te voorkomen dat veel duurdere zorg moet worden ingezet.

Door de toenemende vergrijzing en arbeidsparticipatie en door de personeelstekorten in de zorg staat de mantelzorg onder druk. Er komen steeds meer mensen die zorg behoeven en er zijn steeds minder mensen beschikbaar om die zorg te bieden. Het beleid van de gemeente Amsterdam is erop gericht dat iedereen mee moet kunnen doen. Kwetsbare Amsterdammers hebben daarbij zorg en ondersteuning nodig, die zij in eerste instantie krijgen van hun mantelzorgers. Het is belangrijk dat die mantelzorgers die zorg en ondersteuning ook kunnen leveren. Dat betekent dat zij zich daarbij gesteund weten door de gemeente en aandacht krijgen van de diverse instanties die er zijn voor de maatschappelijke ondersteuning. De Wmo-Adviesraad ziet daar een belangrijke outreachende rol voor de op te richten Buurteams Amsterdam en, voor zover het gaat om jeugdige mantelzorgers, voor de reeds bestaande Ouder en kindteams (OKT's).

Vriendelijke groet,

Ellen van den Bogert, voorzitter

Erenst Uitentuis, secretaris

Ongevraagd advies mantelzorg

Het is één van de belangrijkste uitgangspunten van de Wmo: het versterken van zelfredzaamheid van de burgers om hen zo lang mogelijk zelfstandig thuis te laten wonen. Hiervoor is de hulp en zorg van familie, buren en kennissen onontbeerlijk. Als deze hulp en zorg langdurig is en te maken heeft met ziekte of beperking spreken wij van mantelzorg. Deze zorg overstijgt de gebruikelijke zorg, die men binnen een persoonlijke relatie voor elkaar heeft. Mantelzorgers dragen in belangrijke mate bij aan een zorgzame samenleving door de ondersteuning van een naaste op zich te nemen.

Uit onderzoek van de gemeente blijkt dat zeker 55.000 Amsterdammers aan mantelzorg doen. Hiervan voelt ongeveer 17 % (ca. 10.000) zich zwaar belast of zelfs overbelast. Deze cijfers stemmen tot nadenken en actie.

Beleid:

In het huidige coalitieakkoord staat dat mantelzorgers ondersteuning zullen krijgen, die aansluit bij hun behoeften. De uitwerking hiervan heeft geleid tot de volgende beleidsvoornemens:

- de gemeente geeft blijk van waardering voor mantelzorgers door middel van een mantelzorgcompliment en een mantelzorgdag
- de gemeente geeft advies en informatie over voorzieningen die er zijn voor mantelzorgers, zoals ondersteuning, trainingen, logeeropvang e.d.
- de gemeente besteedt meer aandacht aan de ondersteuning door jonge mantelzorgers

Ondanks deze beleidsvoornemens kwam het gemeentebestuur deze zomer met een plan om in 2019 en 2020 € 400.000 te bezuinigen op mantelzorg. Deze bezuiniging zou vanaf 2021 zelfs leiden tot een besparing van 1,4 miljoen. De bezuiniging leidt onder meer tot stoppen met de cadeaubon van € 20 als blijk van waardering. Ook krijgen instellingen minder subsidie om mantelzorgers bij te staan met coaching en opleidingen.

Weliswaar is de bezuiniging voor het jaar 2019 geschrapt, waarmee de cadeaubon voor dit jaar is gered. Voor 2020 gaat de bezuiniging op de mantelzorg terug van 4 naar 3 ton. De bezuiniging van 1,4 miljoen vanaf 2021 staat echter nog overeind. Volgens recente onderzoek zal de behoefte aan mantelzorgers met 70% toenemen terwijl het aantal mantelzorgers slechts met 7% toeneemt. Dit heeft te maken met de vergrijzing, de toegenomen arbeidsparticipatie en de ambulantisering van de zorg.

Mantelzorg is altijd aanvullend en biedt geen oplossing voor het tekort aan professionele zorg. Een goede samenwerking met en ondersteuning van professionals is onontbeerlijk voor goede mantelzorg. Het spreekt voor zich dat dit tijd en geld kost.

Advies:

- Veranker het voorgenomen beleid en schrap de bezuinigingen. Ga bij het toekennen van zorg niet primair uit van de hulp door de mantelzorger maar van het leveren van voldoende ondersteuning en maatwerk.
- Zorg hierbij voor een goede samenwerking tussen formele en informele zorg.
- Herwaardeer het mantelzorgcompliment, zodat het bedrag echte waardering uitdrukt.
- Probeer ook de gebruikers van mantelzorg, die niet bekend zijn bij de gemeente, zoveel mogelijk te attenderen op het mantelzorgcompliment.

Financieel, juridisch en professioneel:

Veel mantelzorgers hebben extra kosten voor parkeren, reizen, bewassing enz. Deze kosten kunnen oplopen tot € 1.000 per jaar. Als er geen professionele ondersteuning is worden mantelzorgers snel verleid zelf werkzaamheden te verrichten, die hun geestelijke of fysieke kennis en kunde te boven gaan. Deskundige training en begeleiding is dan ook belangrijk om de taak van mantelzorger goed uit te voeren. Daarnaast is een voorziening nodig om eventuele fouten die gemaakt worden en waarvan de kwetsbare Amsterdammer, die

afhankelijk is van mantelzorg, de dupe wordt te voorkomen. Dit geldt zowel voor de juridische aansprakelijkheid van de mantelzorger als de opvang als het fout gaat met degene die mantelzorg krijgt.

Advies:

- Kom mantelzorgers financieel tegemoet in de kosten die zij vanwege het mantelzorgen moeten maken
- Amsterdammers die gebruik maken van mantelzorgers kunnen in aanmerking komen voor een PGB. Maak ze hierop attent.
- Maak de besteding van de financiële middelen meer transparant.
- Verken de mogelijkheden om mantelzorgers financieel en juridisch te beschermen en tref de mogelijke regelingen.
- Verplicht naast Markant ook de andere professionele instellingen training en begeleiding van mantelzorgers op zich te nemen, zodat deze (des-)kundig de mantelzorg kunnen uitvoeren.

Groeiende vraag:

Mantelzorgers met een andere culturele achtergrond zijn vaak zwaarder belast, aangezien mantelzorgen daar meer vanzelfsprekend is. Tegelijkertijd wordt er veel minder professionele ondersteuning gevraagd.

Er is naast de groeiende groep ouderen een grote groep mensen bijgekomen, die niet meer in een instelling terecht kunnen en zich min of meer zelfstandig moeten handhaven. We denken bijvoorbeeld aan mensen met GGZ- problematiek. Ook zij zullen naast professionele begeleiding een beroep doen op mensen in hun omgeving. Deze mantelzorg is vaak levenslang, gecompliceerd en stoelt vaak op ingewikkelde familierelaties en loyaliteiten. Dit vraagt specifieke vaardigheden.

Advies:

- Communiceer nadrukkelijk naar deze groepen dat zij het niet alleen hoeven te doen en op steun kunnen rekenen.
- Houd bij het vaststellen van professionele begeleiding rekening met de (on-)mogelijke inzetbaarheid van personen in de naaste omgeving en geef extra ondersteuning.
- Maak afspraken met de GGZ om ook de mantelzorgers expliciet bij de begeleiding te betrekken.

Respijtzorg:

Respijtzorg moet een vast onderdeel zijn van mantelzorg. Iedere mantelzorger moet weten dat en hoe je de zorg tijdelijk kunt overdragen. Een financiële of organisatorische barrière hierbij is uit den boze. Als logeeropvang nodig is moet dit kunnen. Toch wordt er naar verhouding weinig gebruik van gemaakt, omdat veel mantelzorgers de eigen bijdrage niet kunnen opbrengen. Naast logeeropvang is er ook behoefte aan andere vormen van time out, zoals een tijdelijke ontlasting van de mantelzorger door inzet van informele of professionele zorg of tijdelijke (dag)opvang in de buurt.

Advies:

- Overweeg een lagere of geen eigen bijdrage voor de logeeropvang
- Verken de mogelijkheden voor meer vormen van een time out
- Zorg ervoor dat de aanvullende voorzieningen om mantelzorgers respijt te kunnen geven van goede kwaliteit zijn en in iedere wijk beschikbaar.

Jonge mantelzorgers:

Uit onderzoek blijkt dat kinderen die (te jong) thuis moeten mantelzorgen (parentificatie) daarvan op latere leeftijd meerdere problemen ondervinden en daarvoor relatief vaak hulp in de veel duurdere GGZ nodig hebben.

In preventieve zin moet er daarom aandacht worden besteed aan de psychische gezondheid van jonge mantelzorgers. Daarbij is het belangrijk dat jonge mantelzorgers in het zicht komen en blijven. Via de sociale media, maar ook met behulp van andere communicatiekanalen, kun je in contact komen met deze jongeren. Onderwijs en jeugdwelzijn zijn ongetwijfeld belangrijk vindplaatsen om deze jongeren te bereiken. De OKT's kunnen hierbij een belangrijke rol spelen en ervoor zorgen dat zij adequate hulp en ondersteuning krijgen en voorkomen dat zij overbelast raken..

Advies:

- Zorg ervoor dat jonge mantelzorgers in beeld zijn en blijven.
- Zet in op preventie door bijvoorbeeld via het onderwijs aandacht te besteden aan jongeren die door problemen in het gezin, zoals ziekte, psychische stoornissen of anderszins overbelast dreigen te raken.
- Ga er bij het toekennen van zorg in het gezin niet vanuit dat een jongere in het gezin ook wel mantelzorg kan verlenen.

Buurtteams:

Bij de ontwikkeling van de Buurtteams vraagt de Wmo-Adviesraad bijzondere aandacht voor de mantelzorgers. De gemeente legt in de zorgverlening de nadruk op de eigen kracht van de zorgvrager en diens sociale omgeving. De aanvullende ondersteuning vanuit de Wmo wordt vanaf 2021 georganiseerd in de vorm van eenvoudige, laagdrempelige en herkenbare Buurtteams. Er zal dan minstens zo sterk als nu een beroep gedaan worden op mantelzorg. Hoewel nu nog niet afzonderlijk genoemd, zou de Wmo-Adviesraad graag zien dat in het beleid de positie van mantelzorg stadsbreed in beeld gebracht wordt, zodat de Buurtteams adequate ondersteuning kunnen bieden. De Buurtteams zullen een centrale plek moeten zijn waar alle informatie over regelingen met betrekking tot mantelzorg, (met name voor de mantelzorgers zèlf), beschikbaar is. Hetzelfde geldt uiteraard voor de Ouder en Kindteams (OKT's) voor zover het gaat om jeugdige mantelzorgers. De Buurtteams moeten voorzien in tijdige ondersteuning van de mantelzorgers en kunnen (eventueel groepsgewijs) preventieve zorg bieden in de vorm van voorlichting en training. De Amsterdammer zal voorbereid moeten worden op een toekomst, waarin hij of zij steeds meer een beroep zal moeten doen op mantelzorg of zal worden ingeschakeld als mantelzorger.

Mensen vallen in een gat als zij langdurig mantelzorg hebben verleend en de gebruiker ervan er plotseling niet meer is, bijvoorbeeld door overlijden. Dan is het belangrijk dat er vanuit het Buurtteam nog enige tijd contact onderhouden wordt met de mantelzorger. Deze ambulante ondersteuning kan worden afgebouwd zodra duidelijk is dat de mantelzorger het eigen leven weer heeft kunnen oppakken.

De inzet van vrijwilligers is minstens zo belangrijk. Deze moeten goed worden ondersteund en gebruik kunnen maken van deskundigheidsbevordering. Dit vraagt om professionele coördinatie.

Advies:

- Zorg voor een goede positionering van mantelzorg in de Buurtteams, zodat er adequate ondersteuning geboden kan worden.
- Zorg voor preventie in de vorm van coaching, trainingen en andere vormen van deskundigheidsbevordering zodat mantelzorgers het kunnen volhouden.
- Zorg ervoor dat de buurtteams ook nazorg bieden aan de mantelzorger.
- Doe aan bewustwording van het feit dat mantelzorg de komende jaren een steeds belangrijker rol zal spelen in onze samenleving.

En voorts zijn wij van mening dat mantelzorg te allen tijde aanvullend is.